

VERDIENT EEN VLAKTAKS ZICHZELF TERUG?

ANDRÉ DECOSTER

KRISTIAN ORSINI

CENTRUM VOOR ECONOMISCHE STUDIËN - LEUVEN^(*)

MEI 2007

Samenvatting: Dat een vlaktaks averechts herverdelend werkt is genoegzaam bekend. Voorstanders van de vlaktaks argumenteren – terecht - dat in deze studies het terugverdieneffect niet in rekening wordt gebracht. Eén van de belangrijke effecten is de mogelijke toename in het arbeidsaanbod, de toename in de belastbare basis en de vermindering van uitkeringen voor werkloosheid. In deze studie berekenen we dit terugverdieneffect op basis van een microsimulatiemodel dat een arbeidsaanbodmodel bevat.

We vinden dat er inderdaad een duidelijk positief effect is op het aanbod van arbeid, en dus op de belastbare basis. Invoering van een opbrengstneutrale vlaktaks doet de *bereidheid* tot werken toenemen met ongeveer 43000 voltijds equivalenten. Het effect is echter beperkt, want de terugverdieneffecten laten slechts toe de opbrengstneutrale vlaktaks te verlagen van 39% naar 38%. Bovendien veranderen deze tewerkstellingseffecten weinig tot niets aan het sterk regressief karakter van een vlaktaks.

* Correspondentie: André Decoster, Centrum voor Economische Studiën, Naamsestraat, 69, 3000 Leuven; andre.decoster@econ.kuleuven.be; tel: 016 326823. De auteurs bedanken Kris De Swert en Stef Proost voor opmerkingen bij een eerdere versie van de tekst.

1 INLEIDING

In een vroeger Leuvens Economisch Standpunt (zie Decoster en Van Camp, 2005) brachten we de verdelingseffecten in kaart van de invoering van een vlaktaks in België. Dat gebeurde aan de hand van simulaties op een representatieve steekproef van 22731 fiscale aangiften met belastbare inkomsten uit 2001 (en dus belast volgens het systeem geldig in 2002). In deze simulaties werd het arbeidsaanbod en de bruto-inkomsten constant gehouden.

De resultaten uit Decoster en Van Camp (2005) kunnen samengevat worden in twee bevindingen. Vooreerst werd de verwachting bevestigd dat een vlaktaks de progressiviteit van de personenbelasting uitholt. De laagste inkomens verliezen, de hogere inkomens winnen. Een opbrengstneutrale vlaktaks met enkel vrijstellingen aan de basis leidt tot een verlies in beschikbaar inkomen van 8 à 10 procent voor gezinnen in het tweede tot het vierde deciel, en tot een winst van 7% voor het topdeciel. Zelfs in het scenario waarbij we zo “progressief” mogelijk te werk gingen, nl. door de belastingvermindering voor vervangingsinkomsten te behouden, bleef het effect van een vlaktaks regressief. Anders uitgedrukt: de huidige personenbelasting herverdeelt wel degelijk nog steeds van rijk naar arm. Recente studies, zowel voor België (Valenduc, 2006), als voor het Verenigd Koninkrijk (Adam and Browne, 2006) bevestigen deze resultaten.¹

Ten tweede stelden we vast dat een opbrengstneutrale vlaktaks al snel 35 tot 40% bedraagt, afhankelijk van het concrete scenario. Vooral het behoud en de hoogte van de vrijgestelde minima speelde daarbij een belangrijke rol. Een zuiver proportionele belasting was reeds opbrengstneutraal met een aanslagvoet van 23,5%. Maar invoering van de vrijgestelde minima dreef de belastingvoet op tot 34,1%. Als we ook nog de belastingvermindering voor vervangingsinkomsten behielden, steeg het tarief tot 39,5%. Eén van onze conclusies in Decoster en Van Camp (2005) was dat voorstellen voor een invoering in België van een vlaktaks van 20 of 25% derhalve ófwel ondoordacht zijn², ofwel impliciet één of meerdere van de volgende mogelijkheden

¹ Valenduc (2006) beschrijft de effecten van een vlaktaks op de progressiviteit en de herverdeling via de personenbelasting als :*“Les variations de la progressivité et de l’effet redistributif sont en fait plus proches d’un séisme que d’une réforme”* (p.69).

² Voor een vlaktakstarief van 25% raamden we de kostprijs op 8,9 miljard € in 2005, in de veronderstelling dat enkel de vrijgestelde minima behouden blijven. Indien ook de

vooronderstellen: 1) er komen belangrijke compenserende belastingverhogingen elders in de economie (indirecte belastingen bvb.); 2) er worden zeer sterke besparingen doorgevoerd in de uitgaven; 3) er zijn substantiële terugverdieneffecten waardoor de budgettaire kostprijs van een vlaktaks van bvb. 25% veel minder hoog is dan geraamd wanneer men geen gedragseffecten in rekening brengt. Inderdaad, het niet (kunnen) in rekening brengen van deze gedragsreacties was één van de beperkingen in onze vorige studie.

In dit artikel doen we een poging om deze belangrijke lacune op te vullen. Temeer omdat de concrete invulling van de twee vrijheidsgraden bij een vlaktaks mét vrijstelling, de hoogte van de vrijstelling en het marginaal tarief, een voorbeeld bij uitstek vormen van de afruil tussen herverdeling en efficiëntie.

We ramen het effect van de invoering van een vlaktaks op het arbeidsaanbod, zowel wat betreft de activering van niet actieven die zouden kunnen toetreden tot de arbeidsmarkt, als wat betreft de verandering in het arbeidsaanbod van de werkenden (meer of minder werken of zelfs de arbeidsmarkt verlaten). We doen dit aan de hand van een econometrisch model dat het arbeidsaanbodgedrag van individuen verklaart. De schatting van dit model kan enkel op een dataset waarin we o.a. het arbeidsaanbod observeren. Dat is met de fiscale data niet het geval, en daarom gebruiken we voor de simulaties en schattingen in dit artikel een andere dataset, nl. de budgetenquêtes van het NIS.³ In paragraaf 2 schetsen we kort hoe we de belastingen berekend hebben in de budgetenquête.

De uitbreiding met reacties wat betreft het arbeidsaanbod lijkt ons cruciaal voor het onderbouwen van discussies over de invoering van een vlaktaks. Onze resultaten laten toe na te gaan hoeveel lager het budgetneutrale vlaktakstarief zou kunnen zijn als we terugverdieneffecten mee in rekening brengen. Jammer genoeg blijven andere beperkingen van kracht: we hebben geen model om andere gedragsreacties dan een verandering in het arbeidsaanbod in rekening te brengen: bijvoorbeeld een verandering in het ontduiking- of ontwijkingsgedrag, of het verschuiven van belastbaar

vermindering voor vervangingsinkomsten wordt ingevoerd dan kostte het tarief van 25% zelfs 12,7 miljard €.

³ Deze - onvermijdelijke - keuze heeft ook een prijs: we verliezen het detail van de fiscale aangifte, zoals de aangegeven beroepskosten, andere aftrekken, of ook de rechtstreekse observatie van het belastbare inkomen. Voor een gedetailleerde analyse van de verdeling

inkomen naar andere vormen van aangifte. Het arbeidsaanbodmodel is trouwens zelf ook nog steeds een partieel model. Het belicht enkel de aanbodzijde van de arbeidsmarkt. Als we in ons model iemand op de belastinghervorming zien reageren door meer te werken of door toe te treden tot de arbeidsmarkt, dan gaan we ervan uit dat er een vraag naar arbeid is die aan deze uitbreiding van het aanbod tegemoet komt. M.a.w. iedereen die (meer) wil werken, kan ook effectief aan de slag. Het hoeft geen betoog dat dit een ernstige vereenvoudiging is van de werkelijkheid. In termen van onze resultaten betekent het dat we een bovengrens schatten voor wat betreft het terugverdieneffect.

De rest van het artikel is als volgt opgevat. Eerst bespreken we in de volgende paragraaf welke data we hebben gebruikt, wat de voordelen en beperkingen daarvan zijn, hoe we de belastingen hebben berekend aan de hand van een microsimulatie-model, en hoe we het arbeidsaanbod hebben gemodelleerd. In paragraaf 3 beschrijven we het verloop van de gemiddelde en de marginale tarieven doorheen de inkomensverdeling in de actuele situatie van het belastingsysteem 2005. Deze berekeningen vormen het basisscenario waartegen we de resultaten uit paragraaf 4 en 5 kunnen afzetten. In de vierde paragraaf bepalen we het opbrengstneutrale tarief van een vlaktaks zonder gedragseffecten in rekening te brengen. In paragraaf 5 bekijken we in welke mate de economische agenten reageren op de invoering van een vlaktaks. Die reactie beperkt zich wel tot arbeidsparticipatie en arbeidsaanbod, en verwaarloost dus andere effecten zoals toegenomen consumptie, de daaruit voortvloeiende toename in de vraag naar arbeid, de daaruit volgende verandering in evenwichtslonen, waardoor dan op hun beurt de belastbare inkomens veranderen, enz.⁴ In paragraaf 6 vatten we samen en formuleren we enkele besluiten.

2 GEGEVENS EN WERKWIJZE

Om de effecten van een wijziging in de belastingwetgeving te analyseren op het niveau van de individuen hebben we de volgende drie ingrediënten nodig:

van sommige van deze aftrekken doorheen de inkomensverdeling verwijzen we naar Decoster en Van Camp (2005).

⁴ Deze effecten worden samengevat in wat binnen economie een "algemeen evenwichts-analyse" wordt genoemd. Voor een voorbeeld van een analyse van de invoering van een vlaktaks op basis van een algemeen evenwichtsmodel, zie Ventura (1999) en Altig, Auerbach, Kotlikoff, Smetters and Walliser (2001).

1. een *microsimulatiemodel* dat netto-inkomens berekent vanuit bruto-inkomens. Dit is in feite een modellering van de bestaande belastingwetgeving;
2. een *databestand* met bruto-inkomens en arbeidsaanbod voor een representatieve steekproef van de bevolking;
3. een model dat de verandering in het arbeidsaanbod voorspelt bij verandering in de netto-vergoeding van arbeid.

We bespreken achtereenvolgens deze drie ingrediënten.

2.1 HET MICROSIMULATIEMODEL MODÉTÉ

We gebruikten de Belgische module van het microsimulatiemodel EUROMOD, nl. het model MODÉTÉ, om voor elk gezin de personenbelasting en sociale bijdragen te berekenen voor gegeven bruto-inkomens.⁵ Het beschikbaar inkomen van een gezin wordt bekomen door van het bruto-inkomen de betaalde belastingen en bijdragen af te trekken. Het basisscenario wordt gevormd door het systeem van de Belgische personenbelasting in 2005. In paragraaf 2.4 hieronder beschrijven we hoe de vlaktakscenario's de belastingparameters van dit basisscenario veranderen (bvb. de tarieven). Met het microsimulatiemodel berekenen we het nieuwe beschikbare inkomen van elk gezin onder deze scenario's.

2.2 HET DATABESTAND

De "verwaarlozing" van gedragseffecten in Decoster en Van Camp (2005) volgde uit het gebruik van fiscale data. In die fiscale data observeren we wel het belastbare inkomen en heel gedetailleerde elementen uit de aangifte, maar niet het arbeidsaanbod. Als we het terugverdieneffect willen schatten hebben we echter een dataset nodig waarin we wel observeren of mensen actief zijn op de arbeidsmarkt, en liefst ook hoeveel ze werken. We kozen daarvoor de budgetenquête van het NIS. We gebruikten de enquête van 2002 die een rijkdom aan socio-economische informatie bevat voor 3720 Belgische gezinnen en 8340 individuen, representatief voor de Belgische bevolking. Daarbij stelden zich twee problemen: de data dateren van 2002 en we observeren netto-inkomen i.p.v. bruto-inkomens.

⁵ Het Belgisch luik van het model EUROMOD wordt gevormd door het model MODÉTÉ. Voor een bespreking van resp. EUROMOD en MODÉTÉ zie Sutherland (2001) en Joyeux (1999).

Voor het eerste probleem was de oplossing eenvoudig: we infleerden alle nominale inkomensvariabelen aan de hand van de CPI (consumentenprijsindex) tussen juni 2002 en juni 2005 (factor 1,072).

De constructie van bruto-inkomens vanuit netto-inkomens ligt veel minder voor de hand. Echter, de beschikbaarheid van een microsimulatiemodel dat toelaat voor elk bruto-inkomen het corresponderende netto-inkomen te berekenen op basis van een gegeven wetgeving, laat ook de omgekeerde berekening toe. We gebruikten derhalve het microsimulatiemodel beschreven in paragraaf 2.1 hierboven om de terugrekening te doen van de netto-inkomens naar de bruto-inkomens. Aangezien de gegevens in de budgetenquête dateren van 2002 gebruikten we daarvoor de fiscale en parafiscale wetgeving van 2002.

2.3 HET ARBEIDSAANBODMODEL

Informatie over het arbeidsaanbod in de budgetenquête betreft het al dan niet actief zijn op de arbeidsmarkt, en, indien actief, of het een voltijdse dan wel een deeltijdse baan betreft. Deze informatie werd gerelateerd aan verklarende variabelen zoals het bruto uurloon, niet-arbeidsinkomens, belastingparameters en socio-economische karakteristieken van individu en gezin (geslacht, regio, opleidingsniveau, ...) in het kader van een discreet keuzemodel. Voor een beschrijving van dergelijk arbeidsaanbodmodel en een toepassing voor België verwijzen we naar Orsini (2006a).

Voor dit artikel werd het model geschat op vier samengevoegde budgetenquêtes: 1999, 2000, 2001 en 2002, wat in totaal 34 758 observaties van individuen gaf. Het resulterende model laat toe de verandering in arbeidsparticipatie en arbeidsaanbod te berekenen bij veranderingen in de verklarende variabelen, zoals bijvoorbeeld de belastingparameters. Het model slaat enkel op een subgroep van het representatief staal van de bevolking in de budgetenquête. Zo spreekt het vanzelf dat we het arbeidsaanbod niet modelleren voor individuen die definitief de arbeidsmarkt verlaten hebben zoals de gepensioneerden. Maar ook andere (kleinere) groepen worden om verschillende redenen niet gemodelleerd. Voor zelfstandigen bijvoorbeeld stelt zowel het concept bruto uurloon als de variabele arbeidsaanbod in een aantal contractueel vastgelegde uren per week problemen. Het arbeidsaanbodmodel werd derhalve enkel geschat voor loon- en weddetrekkenden die potentieel actief kunnen zijn op de

arbeidsmarkt, d.w.z. tussen 18 en 65, maar geen student, of niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt (bv. gepensioneerd, gehandicapt, enz.).⁶

Uiteindelijk kunnen we het arbeidsaanbod verklaren en voorspellen voor vier groepen individuen die beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt: nl. alleenstaande mannen, alleenstaande vrouwen, mannen in koppels, en vrouwen in koppels. Voor elk gemodelleerd individu voorspellen we de kans dat het in één van de drie regimes geobserveerd wordt: niet actief, halftijds werkend of voltijds werkend. We doen deze voorspelling zowel voor het basisscenario (de vertreksituatie), als voor de vlaktaksscenario's.

2.4 DE VLAKTAKSCENARIO'S

We simuleerden zowel een zuiver proportionele vlaktaks waarbij er zelfs geen vrijstellingen aan de basis meer worden toegekend, als het meer realistische scenario waarbij alle verminderingen en vrijstellingen worden afgevoerd, behalve de vrijstellingen aan de basis.

Het schrappen van alle andere vrijstellingen en verminderingen komt in onze toepassing in hoofdzaak neer op het afvoeren van de belastingvermindering voor vervangingsinkomsten en het schrappen van het voordeel van het huwelijksquotiënt. Voor de berekening van andere belangrijke en minder belangrijke verminderingen zoals deze gerelateerd tot intresten en kapitaalaflossingen bij leningen voor de eigen woning, pensioensparen, giften, enz. hebben we geen of onvoldoende informatie in de budgetenquête, of is de berekeningsmodule niet aanwezig in MODÉTÉ. Gegeven de focus van dit artikel op arbeidsaanbodeffecten lijkt deze beperking ons verschoonbaar.

In Decoster en Van Camp (2005) hebben we het belang van opbrengstneutraliteit bij een analyse van belastinghervormingen benadrukt. De vlaktaks met vrijstelling bevat slechts twee beleidsparameters: de vrijstelling aan de basis en het marginaal tarief. Opleggen van budgetneutraliteit moet derhalve gebeuren door deze parameters te variëren. Wij opteerden ervoor om het vlaktakstarief te endogeniseren, en het vrijstellingsniveau vast te houden. De vrijstellingen aan de basis zijn deze uit het basisscenario (5780 € per volwassene, 1230 €, 1930 €, 3920 € en 4370 € voor resp. het eerste, tweede, derde en vierde en volgende kinderen ten laste).

⁶ Op het niveau van het huishouden sloten we trouwens ook de gemengde gevallen uit, zoals

3 GEMIDDELDE EN MARGINALE TARIEVEN IN HET BASISSCENARIO

3.1 WIE WORDT ZWAAR BELAST (IN DE PERSONENBELASTING)?

Voor elk gezin uit de budgetenquête berekenden we a.d.h.v. het microsimulatiemodel MODÉTÉ de gemiddelde aanslagvoet van de Belgische personenbelasting door alle verschuldigde personenbelasting in het gezin te delen door de som van alle belastbare inkomens in het gezin (na aftrek van de forfaitaire bedrijfslasten). Gemiddeld over alle gezinnen van de budgetenquête bedraagt deze gemiddelde aanslagvoet 17,5%. Dit is hoger dan het gemiddelde dat we in Decoster en Van Camp (2005) bekwamen op de fiscale data (15,7%), ook al slaan de berekeningen op de budgetenquête op het belastingsysteem van na de recentste belastinghervorming.⁷ Eén van de redenen daarvoor is natuurlijk dat we de vele extra aftrekmogelijkheden niet in rekening kunnen brengen. Bovendien is het gezinsconcept hier fundamenteel verschillend, nl. een sociologisch gezin i.p.v. de fiscale eenheden in de vroegere berekeningen.

Tabel 1 beschrijft het verloop van de gemiddelde aanslagvoet doorheen de decielen van geëquivaliseerd beschikbaar inkomen, en voor gezinstypes onderscheiden naar belangrijkste inkomensbron of samenstelling. Het beschikbaar inkomen is het gezinsinkomen na aftrek van de verschuldigde personenbelasting. Het wordt gedeeld door een factor om te corrigeren voor gezinsgrootte: de equivalentieschaal. De eenvoudigste schaal is delen door het aantal gezinsleden en geeft het beschikbaar inkomen per capita. Dit houdt echter geen rekening met schaalvoordelen in het gezin. Daarom wordt doorgaans een factor gebruikt die kleiner is dan het aantal gezinsleden. De hier gebruikte equivalentieschaal is de vierkantswortel van het aantal personen in het huishouden. Elk deciel bevat 10% van de individuen in de populatie, geordend van laag naar hoog geëquivaliseerd inkomen.

bvb. iemand die gehuwd is met iemand die gepensioneerd is, of zelfstandige arbeid verricht.

⁷ De berekening van de verschuldigde belasting op de fiscale data in Decoster en Van Camp (2005) gebeurde op de Studiedienst van het Ministerie van Financiën a.d.h.v. het microsimulatiemodel SIRE, zie Standaert en Valenduc (1996).

TABEL 1: VERLOOP VAN DE GEMIDDELDE AANSLAGVOETEN OVER DE DECIELN EN VOOR SOCIO-ECONOMISCHE GROEPEN (IN %)

deciël	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
BE	1,1	3,3	8,2	11,6	15,9	20,3	23,9	27,4	31,3	37,3
FD	0,4	3,1	5,5	11,2	16,5	21,2	24,2	26,5	28,6	28,1
type inkomen	lonen en wedden		vervangings-inkomen		zelfstandig inkomen		gemengd inkomen			
BE	22,3		8,7		30,1		10,8			
FD	22,2		7,3		12,2		17,8			
type gezin	alleenst. <65	alleenst. <65	alleenst. >=65	koppel <65	koppel <65	koppel <65	koppel <65	koppel >65	koppel <65	koppel <65
	geen kind.	met kind.		geen kind.	1 kind	2 kind.	>=3 kind.	geen kind.	met kind.	met kind.
	13,6	12,2	7,0	22,5	23,8	24,8	17,8	12,2	14,4	

Noot: de gemiddelde aanslagvoet werd berekend op het belastbaar inkomen na aftrek van de forfaitaire bedrijfslasten. De berekeningen op de budgetenquôte betreffen het belastingsysteem van 2005, deze op de fiscale data het systeem 2001. In de budgetenquôte is de eenheid van observatie een sociologisch gezin, in de fiscale data een fiscaal gezin.
BE verwijst naar de budgetenquôte, FD naar de fiscale data uit Decoster en Van Camp (2005)

Voor de verdeling naar deciel en naar type inkomen geven we in Tabel 1 zowel de resultaten berekend op de budgetenquôte, als deze uit Decoster en Van Camp (2005) op de fiscale data.

De gemiddelde aanslagvoet stijgt overduidelijk doorheen de decielen, en het belastingsysteem is derhalve uitgesproken progressief. Onze vroegere conclusie, dat de Belgische personenbelasting wel degelijk nog steeds herverdelend werkt, wordt hier bevestigd. Alleen voor het topdeciël schatten we op de budgetenquôte een hogere gemiddelde aanslagvoet dan met de fiscale gegevens. Dat wordt ongetwijfeld verklaard door de onmogelijkheid om in onze berekeningen op de budgetenquôte ook de aftrekken in rekening te brengen. In Decoster en Van Camp (2005) toonden we overduidelijk aan hoe vooral de bewezen beroepskosten zich in het bovenste deciel bevinden.⁸

Het belang van het in rekening brengen van bewezen beroepskosten bij uitspraken over progressiviteit van het belastingsysteem wordt trouwens bevestigd in het tweede deel van Tabel 1, waar we de gemiddelde aanslagvoet geven naar type inkomen.

⁸ Zie Tabellen 7 en 8 in Decoster en Van Camp (2005). Het gemiddelde van de bewezen kosten bedraagt voor alle fiscale gezinnen 3910 €, maar voor het hoogste deciel is dat 25592 €. Ook de andere aftrekken nemen toe met het inkomen, zij het in mindere mate dan de bewezen beroepskosten.

Slechts een verwaarloosbare kleine fractie van de loon- en weddetrekkenden geeft werkelijke beroepskosten aan i.p.v. gebruik te maken van het wettelijk voorzien forfait. Daardoor schatten we de gemiddelde belastingvoet voor de loon-en weddetrekkenden in de budgetenquête (22,3%) opmerkelijk dicht bij deze van de fiscale data (22,2%). Hetzelfde geldt voor de gezinnen waarin het belangrijkste inkomen een vervangingsinkomen is. Voor de gezinnen waarbij het belangrijkste inkomen uit zelfstandige activiteit komt daarentegen, wijkt de hier berekende gemiddelde belastingvoet (30,1%) sterk af van deze op de fiscale data (12,2%). Uit onze studie op de fiscale data bleek dat twee derden van fiscale gezinnen met inkomen uit zelfstandige activiteit gebruik maakt van bewezen beroepskosten.

De onderverdeling naar gezinstypes op basis van de samenstelling en leeftijd van het gezin kon enkel gebeuren in de budgetenquête. Leeftijd bijvoorbeeld was niet beschikbaar in de fiscale data. Koppels hebben een hogere gemiddelde aanslagvoet dan alleenstaanden. Enkel de grote gezinnen (drie kinderen of meer) zien hun aanslagvoet substantieel dalen. Oudere alleenstaanden hebben een veel lagere aanslagvoet. Het spreekt vanzelf dat deze univariate analyse geen correctie betracht voor het verschil in belastbaar inkomen van deze socio-economische categorieën.

3.2 LOONT WERKEN?

De gemiddelde aanslagvoet vertelt niet het hele verhaal, of zelfs maar een klein deel van het verhaal indien we geïnteresseerd zijn in het gedrag van individuen. Belangrijker in dat verband is de marginale aanslagvoet. Die drukt uit hoe sterk de belasting toeneemt aan de marge, bvb. indien iemand beslist één uur extra te werken. Het sterk toegenomen belang in arbeidsaanbodmodellen om niet enkel de beslissing aan deze “intensieve” marge (het aantal uren voor hen die reeds werken), maar ook de participatiebeslissing te modelleren (de overstap van niet actief naar actief), heeft ertoe geleid ook een “marginale” aanslagvoet te berekenen voor deze beslissing. Het microsimulatiemodel laat ons toe om beide marginale aanslagvoeten uit te rekenen op het niveau van het individu. We stellen de resultaten voor in Tabel 2. Bemerkt wel dat we, i.t.t. in Tabel 1 nu ook de werknemersbijdrage voor de sociale zekerheid in rekening brengen.

Voor elk van de gemodelleerde groepen geven we twee marginale aanslagvoeten. De eerste onder de hoofding “uren” verwijst naar de marginale aanslagvoet indien

4 EEN OPBRENGSTNEUTRALE VLAKTAKS ZONDER GEDRAGS-EFFECTEN

Voor we nagaan in welke mate de invoering van een vlaktaks een activeringsprikkel bevat, bekijken we als referentiepunt de vlaktaksen in het scenario *zonder gedragseffecten*. Volgens het NIS bedroeg de opbrengst van de personenbelasting in 2005 35,298 miljard €. Onze basissimulatie op de budgetenquête produceert een belastingopbrengst van 38,902 miljard €, een beperkte overschatting dus (zie de eerste kolom van Tabel 3. Voor wat de personenbelasting betreft worden opbrengstneutrale vlaktaksen gedefinieerd t.o.v. dit laatste referentiepunt.

TABEL 3: OPBRENGST IN BASISSCENARIO EN VOOR TWEE VLAKTAKSEN

Omschrijving	basisscenario	proportionele belasting, geen vrijstellingen	vlaktaks met vrijstellingen
vlaktarief (in %)	-	26,0	39,0
opbrengst personenbelasting (miljard €)	38,902	38,634	39,402
opbrengst sociale bijdragen (miljard €)	14,670	14,670	14,670
uitgaven bestaansminimum (miljard €)	2,376	3,531	2,852
uitgaven werkloosheid (miljard €)	6,650	6,650	6,650

We berekenden het effect van twee vlaktaksen: een zuiver proportionele belasting, en een constant marginaal tarief boven een vrijstelling. De vrijstellingen zijn deze uit het huidige systeem en worden toegepast als een vermindering van de te betalen belasting.

Voor de zuiver proportionele belasting berekenden we opbrengstneutraliteit m.b.t. de hierboven vermelde opbrengst van de personenbelasting. Om opbrengstneutraal te zijn moet een zuiver proportionele belasting 26% bedragen. Zoals verwacht zijn de verdelingseffecten hiervan desastreus voor de onderste helft van de inkomensverdeling, voor de vervangingsinkomens en (dus) voor de gepensioneerden. Tegenover een gemiddelde winst van 1,3% in beschikbaar inkomen staat een verlies van meer dan 10% voor de armste 40% van de bevolking en een winst van bijna 21% voor de 10% rijksten. Een zuiver proportionele belasting neemt elke progressiviteit, gedefinieerd als een gemiddeld tarief dat stijgt met het inkomen, weg uit het systeem. Bemerkt dat dit trouwens ook blijkt uit het effect op de uitgaven voor het bestaansminimum. Die stijgen bij deze proportionele belasting van 2,376 miljard naar

3,531 miljard.⁹ Hiermee is ook in een model zonder gedragsreacties al een eerste mogelijk terugkoppelingseffect in kaart gebracht.

Dat dit een weinig realistisch scenario is hoeft geen betoog. In de tweede vlaktaks voeren we daarom de vrijstellingen van het bestaande systeem terug in. Bovendien maken we de tweede vlaktaks opbrengstneutraal m.b.t. de opbrengst van de personenbelasting minus de uitgaven voor het bestaansminimum. Ook deze resultaten bevestigen de resultaten uit Decoster en Van Camp (2005). het invoeren van vrijstellingen aan de basis doet het opbrengstneutrale vlaktakstarief fors stijgen tot 39%. Zoals blijkt uit de rechterkolom van Tabel 3 dalen de uitgaven voor het bestaansminimum opnieuw naar 2,852 miljard €, maar ze blijven wel nog altijd 476 miljoen € boven de uitgaven in het basisscenario. Deze vlaktaks met vrijstellingen vermijdt het sociaal bloedbad van de zuiver proportioneel belasting, maar blijft sterk regressief.¹⁰ Enkel de bovenste drie decielen boeken winst wat beschikbaar inkomen betreft. De andere decielen gaan erop achteruit. De gemiddelde winst bedraagt 0,2% maar het beschikbaar inkomen van het topdeciel neemt toe met 8,7%, en het verlies in de decielen 2, 3 en 4 bedraagt nog altijd meer dan 5%.

De belangrijke vraag is nu of deze prijs die betaald wordt in termen van verdeling kan gerechtvaardigd worden door een substantiële winst in termen van efficiëntie. Dat is het onderwerp van de volgende paragraaf.

5 EFFECT VAN EEN VLAKTAKS OP HET ARBEIDSAANBOD

Ook al is het concept theoretisch niet eenduidig gedefinieerd, vaak worden “efficiëntie”-argumenten in beleidsdiscussies samengevat als “terugverdieneffecten”. Samengevat komt het erop neer dat voorstanders van de vlaktaks bovenstaande toename van het vlaktakstarief tot 39% onrealistisch hoog inschatten aangezien de vlaktaks mensen zal prikkelen om actiever te zijn op de arbeidsmarkt. Dat zal de belastbare basis doen toenemen, en dus kan het vlaktakstarief dalen. In deze paragraaf bekijken we eerst de terugverdieneffecten (paragraaf 5.1) en de reacties wat betreft

⁹ Het model modelleert geen gedrag voor de *opname* van het bestaansminimum. Het wordt toegekend aan iedereen die ervoor in aanmerking komt op basis van een vergelijking van het inkomen met het bestaansminimum voor de gezinscategorie waartoe het individu behoort. Het is dus een bovengrens voor deze uitgaven.

¹⁰ We beschrijven deze verdelingseffecten in detail in paragraaf 5.3, Tabel 7 waar we ze vergelijken met de verdelingseffecten zonder gedragsreacties in rekening te brengen.

arbeidsmarktparticipatie en/of uren werk (paragraaf 5.2). Daarna gaan we na of de integratie van deze arbeidsaanbodreacties eventueel de geschetste verdelingseffecten van de vlaktaks verandert (paragraaf 5.3).

5.1 HOE STERK IS HET TERUGVERDIENEFFECT?

We houden de marginale aanslagvoet van de vlaktaks eerst vast op de bovenstaande 39% en vergelijken in Tabel 4 de effecten op het budget mét en zonder reacties van het arbeidsaanbod. Dit komt wellicht het dichtst bij wat beleidsmakers verstaan onder het “terugverdieneffect”.

TABEL 4: VERANDERING IN HET BUDGET DOOR INTRODUCTIE REACTIES ARBEIDSAANBOD (IN MILJOEN €)

Omschrijving	(1) vlaktaks 39% arbeidsaanbod vast opbrengst in miljoen €	(2) vlaktaks 39% endogeen arbeidsaanbod verandering in miljoen € t.o.v. (1)	(3) vlaktaks 38% endogeen arbeidsaanbod verandering in miljoen € t.o.v. (2)
ontvangst personenbelasting	39,402	217	-987
ontvangst sociale bijdragen	14,670	264	13
uitgaven bestaansminimum	2,852	199	-41
uitgaven werkloosheid	6,650	-433	-7
netto-effect op het budget		715	

De tweede kolom in Tabel 4 geeft de verandering weer in de ontvangsten en uitgaven t.o.v. de bedragen zonder gedragsreacties in de eerste kolom. Er zijn inderdaad beduidende endogene effecten die in een zuivere impactanalyse niet aan bod komen. De toename van zowel de personenbelasting (217 miljoen of 0,6%) als van de bijdragen voor de sociale zekerheid (264 miljoen), en de daling van de uitkeringen voor werkloosheid met 433 miljoen wijzen erop dat er gemiddeld genomen meer activiteit is op de arbeidsmarkt. Gecombineerd is er door de gedragswijziging een budgetsurplus van 715 miljoen € t.o.v. de situatie waarbij we die gedragswijziging niet in rekening brengen.

Dit significant, maar beperkt, terugverdieneffect laat toe het vlaktakstarief opnieuw te verlagen indien we budgetneutraliteit nastreven. Uitgedrukt in termen van Tabel 4 kunnen we de extraopbrengst van 715 miljoen (onderste lijn van de tweede kolom) aanwenden om het tarief van 39% te verlagen. Indien we daarbij opnieuw rekening

houden met de endogeniteit van het arbeidsaanbod dan komen we uit bij een vlaktakstarief van 38%. Daarom concluderen we dat het terugverdieneffect ook beperkt is. Voorstellen waarbij een vlaktakstarief van 25% verdedigd wordt op basis van een terugverdieneffect kunnen op basis van deze analyse niet anders dan als sloganmatig worden omschreven.

Niets garandeert dat de reactie wat betreft arbeidsaanbod (en dus het terugverdieneffect) gelijk verdeeld is over de bevolking. Daarom zoomen we in de volgende paragraaf in detail in op deze reacties van het arbeidsaanbod. De resultaten in de volgende twee paragrafen zijn berekend met het nieuwe opbrengstneutrale vlaktakstarief van 38%.

5.2 WIE REAGEERT OP DE PRIKKEL VAN DE VLAKTAKS?

Het gebruikte arbeidsaanbodmodel laat toe het arbeidsaanbod apart te modelleren voor alleenstaande mannen, alleenstaande vrouwen, en mannen en vrouwen in koppels. Bovendien worden, naast het nettoloon, ook andere verklarende veranderlijken, zoals leeftijd, opleiding en aantal kinderen, gebruikt om het geobserveerde arbeidsaanbod te verklaren.

In Tabel 5 illustreren we de werking van het arbeidsaanbodmodel aan de hand van elasticiteiten voor verschillende groepen. De kolom met hoofding “allen” bevat voor elke gemodelleerde subgroep twee elasticiteiten. De “participatie-elasticiteit” geeft de verandering weer in participatiegraad (in procentpunt) bij een toename van het bruto uurloon van 1% (en ongewijzigd belastingsysteem). Dit concept vat samen in welke mate een stijging van het bruto uurloon niet actieven er toe zal aanzetten de arbeidsmarkt te betreden of, wat minder waarschijnlijk is, actieven er toe aanzet de arbeidsmarkt te verlaten. De “urenelasticiteit” voegt bovenop deze reactie aan de “extensieve marge” ook de reactie toe van de individuen die reeds actief zijn. Die kunnen meer of minder gaan werken. De hier weergegeven elasticiteit geeft de procentuele verandering weer in het totaal aantal uren gewerkt door een bepaalde subgroep bij dezelfde stijging van 1% van het bruto uurloon. Bemerk wel dat de hier weergegeven urenelasticiteit zowel de participatie-elasticiteit omvat (waarbij de verandering in arbeidsmarktparticipatie wordt uitgedrukt in aantal uren) als de reactie van deze die reeds werken.

De hier geschatte elasticiteiten bevestigen schattingen in de internationale literatuur voor andere landen.¹¹ We vinden de grootste arbeidsaanbodreactie bij vrouwen. Een stijging van het bruto uurloon met 1% doet het arbeidsaanbod toenemen met 0,27% indien alleenstaand, en zelfs met 0,30% indien een koppel. Voor mannen bedraagt de elasticiteit 0,29 indien alleenstaand, maar slechts 0,08 indien ze met een partner leven. Bovendien wordt de reactie van het arbeidsaanbod in hoofdzaak gedreven door verandering in de arbeidsmarktparticipatie, en in veel mindere mate door een verandering in het arbeidsaanbod van diegenen die reeds aan de slag zijn.

TABEL 5: ARBEIDSAANBODELASTICITEITEN VOOR VERSCHILLENDE GROEPEN

	allen	Quartiel in verdeling brutoloon			
		Q1 (25% laagste)	Q2	Q3	Q4 (25% hoogste)
Alleenstaande mannen					
participatiegraad (%)	75,54	12,23	94,82	99,06	96,27
elasticiteit participatie	0,27	2,58	0,09	0,02	0,00
elasticiteit uren	0,29	3,56	0,08	0,03	0,00
Alleenstaande vrouwen					
participatiegraad (%)	74,05	11,97	87,48	97,00	100,00
elasticiteit participatie	0,30	2,66	0,22	0,00	0,00
elasticiteit uren	0,27	4,53	0,23	-0,02	-0,18
Mannen in koppels					
participatiegraad (%)	93,82	84,59	96,94	95,58	98,16
elasticiteit participatie	0,07	0,26	0,02	0,03	0,00
elasticiteit uren	0,08	0,29	0,03	0,04	0,01
Vrouwen in koppels					
participatiegraad (%)	63,63	16,44	69,77	83,16	85,24
elasticiteit participatie	0,27	1,74	0,25	0,09	0,08
elasticiteit uren	0,30	2,13	0,30	0,14	0,10

Naast het onderscheid tussen de vier subgroepen geven we in Tabel 5 ook de reacties weer voor verschillende groepen in de inkomensverdeling. De onderliggende populatie bestaat in dit geval uit de individuen die gemodelleerd werden (en dus niet uit gezinnen). Daarom hebben we deze individuen opgedeeld naar de hoogte van het brutoloon. De vier kolommen geven de vier quartielen van de verdeling van het

¹¹ Zie bvb. het recente overzicht in Orsini (2006b).

brutoloon weer. Het verschil in reactie van het arbeidsaanbod is overduidelijk tussen de verschillende quartielen. De positieve reactie van het arbeidsaanbod bij een 1% stijging van het brutoloon komt voornamelijk uit het laagste kwartiel. Er verschijnen zelfs negatieve elasticiteiten. Voor vrouwen met een hoog loon vinden we een “backward bending” aanbodcurve van arbeid.¹²

De vlaktaks verandert de netto opbrengst van activiteit op de arbeidsmarkt. Dat beïnvloedt de keuze om al dan niet uit werken te gaan, of meer of minder te werken. In Tabel 6 tonen we de resultaten van de invoering van de vlaktaks met het hierboven beschreven micro-econometrisch arbeidsaanbodmodel. Ook in Tabel 6 maken we het onderscheid tussen het effect op de participatie en het (gecumuleerde) effect op het aantal uren door er ook de reactie van de reeds werkenden bij op te nemen.

TABEL 6: EFFECTEN VAN DE VLAKTAKS OP HET ARBEIDSAANBOD

	basisscenario	vlaktaks	verschil in eenheden	verschil in %
Tewerkstelling				
alleenstaande vrouwen	316 317	317 969	1 652	0,5
alleenstaande mannen	254 920	258 496	3 577	1,4
vrouwen in koppels	817 642	856 945	39 303	4,8
mannen in koppels	1 202 854	1 203 362	508	0,0
Totaal tewerkstelling	2 591 733	2 636 772	45 040	1,7
Uren				
alleenstaande vrouwen	10 892 487	10 998 094	105 607	1,0
alleenstaande mannen	9 683 298	9 884 854	201 556	2,1
vrouwen in koppels	25 122 410	26 462 046	1 339 636	5,3
mannen in koppels	46 889 291	46 970 989	81 698	0,2
Totaal uren	92 587 486	94 315 983	1 728 497	1,9
Totaal VTE	2 314 687	2 357 900	43 212	1,9

In het basisscenario geeft het model een tewerkstelling van 2 591 733 werkenden, wat in voltijds equivalenten neerkomt op 2 314 687 voltijdse jobs. De invoering van de vlaktaks doet het arbeidsaanbod netto toenemen met 45 040 eenheden, of een toename

¹² Een grondiger statistische analyse van deze arbeidsaanbodeffecten zou wel kunnen uitwijzen dat niet al deze effecten ook statistisch significant zijn. Het berekenen van

van 1,7%. Veruit de belangrijkste reactie (39 303 eenheden of een toename van de tewerkstelling met 4,8%) vinden we bij vrouwen in koppels. We benadrukken nogmaals dat dit een reactie is van het arbeidsaanbod, zonder rekening te houden met de vraagzijde van de arbeidsmarkt. M.a.w. dit gaat om mensen voor wie het voorheen niet loonde te werken en nu wel, maar dit zegt niets over de vraag of zij ook effectief aan de slag zullen kunnen. In het onderste deel van Tabel 6 voegen we er ook het effect bij van mensen die reeds aan het werk waren. Dit doet de globale toename van het arbeidsaanbod verder stijgen van 1,7% naar 1,9%.

5.3 VERANDEREN DE REACTIES IN ARBEIDSAAANBOD DE VERDELINGSEFFECTEN VAN EEN VLAKTAKS?

De voordelen van een microsimulatiemodel en een daarop geënt micro econometrisch gedragsmodel liggen in de mogelijkheid om recht te doen aan de heterogeniteit van individuen en gezinnen in de samenleving. Dat geldt trouwens niet enkel voor in deze analyse onveranderbare karakteristieken zoals leeftijd, gezinsomvang, niet arbeidsinkomen of vermogen. Tabel 5 toonde reeds duidelijk dat ook de reactie qua arbeidsaanbod varieert tussen verschillende groepen en naar hoogte van het bruto uurloon. Het is niet uitgesloten dat dit gevarieerd patroon van de arbeidsaanbodreactie ook de conclusies over de verdelingsimpact van een vlaktaks affecteert. Daarom vergelijken we in Tabel 7 de verdelingseffecten van een opbrengstneutrale vlaktaks zonder en met reacties van het arbeidsaanbod. Bemerkt dat we daarbij opnieuw overstappen van de subpopulatie van gemodelleerde individuen naar de volledige bevolking (met o.a. de gepensioneerden), en naar een voorstelling op gezinsniveau. De tabel geeft de procentuele verandering weer in het beschikbaar inkomen.

Ook hier is de conclusie genuanceerd. De vlaktaks blijft een regressieve hervorming. De gemiddelde winst neemt wel toe (van 0,2 naar 1,7%) aangezien we nu slechts een tarief van 38% nodig hebben i.p.v. 39%. Maar het verdelingspatroon blijft grosso modo hetzelfde: de onderste helft van de inkomensverdeling, en vooral de vervangingsinkomens en ouderen, verliezen. De winst wordt geboekt door de hoogste drie decielen.

betrouwbaarheidsintervallen voor de schattingen van dit arbeidsaanbodmodel is nog niet gebeurd.

Het verdient opgemerkt dat in deze analyse enkel gekeken wordt naar de verandering in beschikbaar inkomen. Dat dit geen volledige benadering is van welvaart, noch op het individuele of gezinsvlak, noch vanuit maatschappelijk oogpunt, hoeft geen betoog. We houden immers geen rekening met andere, vanuit welvaartsoogpunt niet onbelangrijke, effecten bij een verandering in het arbeidsaanbod, nl. het verlies aan vrije tijd enerzijds, en effecten zoals menselijke kapitaalvorming en sociale inclusie anderzijds.

TABEL 7: VERDELINGSEFFECTEN VAN VLAKTAKSEN MET ARBEIDSAANBOD: VERANDERING VAN HET BESCHIKBARE
INKOMEN

Omschrijving	zonder gedragsreactie	met gedragsreactie
vlaktarief (in %)	39	38
alle gezinnen	0,2	1,7
naar deciel		
1	-1,7	-1,0
2	-5,1	-3,7
3	-8,2	-6,5
4	-5,7	-4,2
5	-4,2	-2,6
6	-2,7	-0,8
7	-0,6	0,9
8	0,6	2,2
9	3,2	5,0
10	8,7	10,3
naar inkomenstype		
lonen en wedden	1,2	3,1
vervangingsinkomen	-6,8	-5,8
zelfstandig inkom	5,7	6,9
gemengd inkomen	12,1	12,7
naar gezinstype		
alleenst, <65, geen kinderen	2,9	4,0
alleenst, <65, met kinderen	3,2	3,8
alleenst, >=65	-1,8	-1,2
koppel, <65, geen kinderen	-0,3	1,6
koppel, <65, 1 kind	0,9	2,7
koppel, <65, 2 kinderen	2,4	4,2
koppel, <65, >=3 kinderen	1,1	2,9
koppel, >= 65, geen kinderen	-10,2	-8,9
koppel, >= 65, met kinderen	-6,9	-6,5

6 BESLUIT

De vlaktaks, toch geïnterpreteerd als een substituut voor de huidige personenbelasting, is voor economen een schoolvoorbeeld van een trade-off tussen rechtvaardigheid en efficiëntie. Het lagere marginale tarief van een vlaktaks zou er moeten voor zorgen dat het arbeidsaanbod minder afgeremd wordt dan in het huidige, progressievere systeem. Maar anderzijds leidt het constante marginale tarief, zelfs boven een vrijgesteld minimum, tot een vermindering van de progressiviteit en dus van de herverdeling.

Dat een realistische (lees: budgetneutrale) vlaktaks inderdaad averechts herverdelend werkt werd reeds bevestigd door ons vroeger empirisch onderzoek op Belgische fiscale gegevens. Voorstanders van de vlaktaks argumenteren echter, terecht, dat in die studie het terugverdieneffect niet in rekening werd gebracht. In deze studie doen we dat wel. Het gebruik van een micro-econometrisch model voor het arbeidsaanbod en een microsimulatiemodel laat bovendien toe dit te realiseren zonder de rijkdom van de heterogeniteit uit de vorige analyse te moeten opgeven.

De resultaten zijn ons inziens duidelijk. Ja, er zijn terugverdieneffecten. In vergelijking met een pure impactanalyse waarbij gedragseffecten verwaarloosd worden, schatten we het terugverdieneffect van een vlaktaks op 715 miljoen €. Dat volgt uit een toename van het arbeidsaanbod met ongeveer 43000 voltijds equivalenten. Deze leiden op hun beurt tot een toename in de ontvangst uit de personenbelasting en de sociale bijdragen met resp. 217 en 264 miljoen, en een vermindering van de werkloosheidsuitkeringen met 433 miljoen. Wel dient een verhoging van de uitgaven voor het bestaansminimum in rekening te worden gebracht van 199 miljoen.

Dit lijkt een significant terugverdieneffect, maar toch is het eerder beperkt. Dit komt duidelijkst aan het licht wanneer we het opbrengstneutrale vlaktakstarief vergelijken zonder en mét terugverdieneffecten. Het terugverdieneffect laat slechts toe het vlaktakstarief te verminderen van 39 tot 38%. Dit bevestigt de resultaten van onze vorige studie dat vlaktakstarieven in de orde van grootte van 20 of 25% populistisch zijn. Tenzij voorstanders van dergelijke tarieven de intellectuele eerlijkheid opbrengen om duidelijk te maken dat niet de vlaktaks op zich, maar wel een zeer forse reductie van de overheidsuitgaven het onderwerp van de politieke deliberatie vormt.

Bovendien dient duidelijk beklemtoond te worden dat we hier een bovengrens geschat hebben van het terugverdieneffect. Immers, we konden enkel het arbeidsaanbod in kaart brengen, niet de arbeidsvraag. Dat betekent dat we er van uitgaan dat iedereen die extra arbeid aanbiedt, daar ook effectief een vraag voor vindt. Dat dit een te optimistische uitgangspunt is hoeft geen betoog. Bovendien kan niet uitgesloten worden dat ook de schattingen van het arbeidsaanbodmodel zelf geïmpacted zijn door het weglaten van de beperkingen aan de vraagzijde van de arbeidsmarkt.

Het in rekening brengen van effecten op het arbeidsaanbod is een eerste belangrijke verrijking van de analyse van een belastinghervorming. Maar andere belangrijke reacties blijven ook in dit artikel ongemodelleerd: bijvoorbeeld een verandering in het ontduiking- of ontwijkinggedrag, of het verschuiven van belastbaar inkomen naar andere vormen van aangifte.

Ook na het in rekening brengen van reacties wat betreft arbeidsaanbod, blijft de vlaktaks in deze vorm zeer regressief. Zeker zonder verdere verfijningen, zoals de verminderingen voor vervangingsinkomsten in het huidige systeem, blijft een simplistische invoering van een vlaktaks politiek onrealistisch. De grote winst in beschikbaar inkomen voor de drie hoogste decielen, en de verliezen voor de onderste helft van de inkomensverdeling lijken een (te?) hoge prijs voor een al bij al beperkt positief effect aan de efficiëntiezijde van de economische medaille. We menen dan ook dat de vlaktaks, als substituut voor de huidige personenbelasting, niet echt een prioritaire plaats verdient in de het actuele sociaaleconomische debat.

Een topic die dit - hoeft het nog gezegd - wel verdient is de hoge marginale belastingdruk op arbeid. Ook uit deze studie blijkt hoe hoog de belasting op arbeid aan de marge is. De door ons berekende marginale belastingvoeten liggen voor de meeste mensen boven de 50%, en voor de participatiebelastingen is dit zelfs tussen 60 en 80%. Daarbij dient wel opgemerkt dat we de sociale bijdragen ook als "belastingen" beschouwen, een standpunt dat zeker voor discussie vatbaar is. We zijn echter van mening dat de vlaktaks in de vorm zoals hij in België vaakst naar voor wordt gebracht op het publieke forum, nl. als een verandering van de tariefstructuur en in het beste geval een verruiming van de belastbare basis van de personenbelasting, niet noodzakelijk een antwoord biedt op deze te hoge belastingdruk op arbeid. Het

terugbrengen van de vlaktaksdiscussie naar het domein waarop ze initieel werd geïntroduceerd, m.n. als een progressieve consumptiebelasting, kan dat eventueel wel.

7 REFERENTIES

- Aaberge R., Colombino U., Strøm S. and Wennemo T. (1998), Evaluating alternative tax reforms in Italy with a model of joint labor supply of married couples, *Structural*
- Adam, S. and Browne, J. (2006), *Options for a UK 'flat tax'. Some simple simulations*, IFS Briefing Note N°. 72, Institute for Fiscal Studies, London.
- Altig D., Auerbach A., Kotlikoff L.J., Smetters K.A., and Walliser J. (2001), Simulating fundamental tax reform in the United States, *American Economic Review*, 91(3), 574-595.
- Decoster A. en Van Camp G. (2005), *Hoe vlaks is onze taks? Is een vlaktaks "fair"?*, Leuvense Economische Standpunten 2005/110, Centrum voor Economische Studiën, KULeuven.
- Feldstein M. (1995), The Effect of Marginal Tax Rates on Taxable Income: A Panel Study of the 1986 Tax Reform Act, *Journal of Political Economy*, 103(3), 551-72.
- Ivanova A., Keen M. and Klemm A. (2005), The Russian Flat Tax Reform, *Economic Policy*, 20 (43), p. 1093-1118.
- Joyeux C. (1999), Modété: un modèle de microsimulation pour la Belgique. *Cahiers Economiques de Bruxelles*, 158, 203-227.
- Orsini K. (2006a), *Is Belgium 'Making Work Pay'?*, Centrum voor Economische Studiën, Leuven, Discussion Paper DPS 06.05.
- Orsini K. (2006b), *Tax-benefit reforms and the labor market: evidence from Belgium and other EU countries*, Centrum voor Economische Studiën, Leuven, Discussion Paper DPS 06.06.
- Standaert I. and Valenduc C. (1996), *Het Microsimulatiemodel van de Personenbelasting in België: SIRE*, Studie- en Documentatiedienst van het Ministerie van Financiën, Research Paper no 1.
- Sutherland H., (2001), *Final report EUROMOD: an integrated European benefit-tax model*, EUROMOD working paper EM9/01.
- Valenduc, C. (2006), Une flat tax en Belgique? Quelques éclairages sur les principes et les conséquences d'une telle réforme, *Reflets et Perspectives de la Vie Economique*, 45 (3), p. 63-80.
- Ventura G. (1999), Flat tax reform: A quantitative exploration, *Journal of Economic Dynamics and Control*, 23(9-10), 1425-1458.